

Գրքեր	180
Տարեկան դին	10 ՄԵԴ
Վեցամսեա զին	90 ՂՂ
Իւրաքանչիւր բնոց զին	5 ՄԵԴ
Շաաբաթեր	60 Ք
Թոշակներ	20 ,

Դուրս գալով լրագրաց համրու ծախ
քը խմագրու քան վրայ է:
Ծանուցման տողը մեկ անգամի համա
Յ Ղ.Երկու անգամի համար 2 Ղ.
Լրագրայս վերաբերեալ մասնի կամ ք
եկ իցէ գրաւիւն խմագրու ՝ Տնօրէ
նին պիտի աղղղէ . եւ անոր ծախ
քան մէկ զրկղիւն վրայ է:

ՀԱՐԱԹԱԹԵՐԹ

ՔԱՂԱՔԱՆԵՐ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿԱՅՄԱՆԴՆՈՒԳՈՒՄ 22 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
ՔԱՂԱՎԱԿԱՆ

Քաղաքական աշխարհի ուշադ-
րութիւնն այս միջոցիս ամենէն աւելի
ուսուող եգիպտական խնդիրն է:

Խուլեթի ջրանցքին բացման եւ երոզարտան վեհապետաց յազդպտոս ուղեւորելուն առիթը պահ մը կարճ եւ տուաւ թէ ինդիլը վերջացած էր, բայց այնպէս չէ եղբւր Բ. Խուլը Խուիվին փառասէրն իրումանց սահման դնելու եւ իր վեհապետական իրաւունքն ապահովելու համար արարտաբխտոստուաներէ դուրս ըլլալու եւ իր պահանջած երաշխաւորութիւններէն ետ վեհապետ միտք չունի :

Իւրողական տէրութիւնները
 թէեւ այս խնդրոյն խաղաղութեամբ
 վերջանաւուն կը փախաւնին, բայց միշտ
 նորդերու միացումնին՝ յայտնի չէ, եւ
 Իւրողական իշխան մասին երկու լուրերը
 հակառակորդ են։ Մինչեւեւ մէկ կողմ
 մանէ Մ. ժամն Հալսին հեռացիր Փա-
 րիզի վազէլնեբերն առնով կը ծանու-
 ցանէ թէ տէրութիւնները Թուրքո-
 երկիւղական վէճը կարգադրելու կաշ-
 խատին, միւս կողմանէ Մ. ժամն Ռե-
 թէրի հեռացելու լուր կուտայ թէ Մ-
 երեւմտեան տէրութիւններն համաձայ-
 նութեամբ որոշել են չմիջամտել
 Թուրքո-երկիւղական վէճին։

Եւ այս զերջինս լուրն աւելի հասա-
նական կերելի մեղ, որովհետեւ Եւ-
րեւմտեան տերութիւնները (Ֆ. Գեր-
ման իրաւունքը ճանչած ըլլալով, գիւ-
տան որ իրենց կողմէն միջամտութիւն
մը կրնայ խաղալ, քաջաբերել իր ընդ-
դիմութեան մէջ, որ՝ ինչպէս լրաց-
նայ ուժանց հրատարակած տեղեկու-
թիւններէն կը հասկոյտի, զինուորա-
կան սպառարանութեանց ետեւէն է ե-
լիւր, հետեւապէս գիւրաւ գիշանելու
միտք չցուցներ ։

Նեոպոլիս արդէն բերաւ չա-
բօլէան կայսեր գահալստութեան ի-
մաստը, որուն այս տարի աւելի հե-
տաքրքրութեամբ կ'ապաստէր, ոչ
այնչափ լաւաբանականութեան որչափ
Վլադիմիր Ներքին վիճակին պատճա-
ռաւ, ուր՝ ինչպէս յայտնիէ՝ կառավա-
րական ձեւը կարեւոր փոփոխու-
թիւններ կրելու վրայ է :

Ինչպիսիք հասկացաւ վերջապէս որ
Պաղղկա անձնական կառավարութե-
նէ ձանձրեալով սահմանադրականա-
դատութեանց կը ցանկայ : Իբրեւ ի-
մասաւուն քաղաքագէտ հասկացաւ որ
գաղափարաց հումանքին առկել թաւմը
կանդնել խոհականութիւն չէր , եւ-
րոպեաց քանի իր կարեւոր զինուոր-
ներեւ , որով հասարակաց կարծիքը
զոհացուց եւ յեղափոխակաւ փոփո-
րին առաջին առաւ :

Եր գահախոսութեան մէջ կոյսրը
կը խոստովանի զայս, եւ զինքը յօ-
ժար կը ցուցնէ ազատութեան պաշտ-
պան կանգնելու:

Լ՛հաւատիկ իր խօսքերը, որք Քաղ-
ղիոյ ազատամիտները գոհ ըրած ժա-
մանակ՝ միանգամայն յեղափոխական
ծայրայեց զուժիւններէ վախճող սեր-
տերն ալ իր քաջատերէն :

«Աղատութեան կանոնադր եւ խաղաղ կիրառութիւնը դիւրին չէ հաստատել Ապղղիոյ մէջ: Անի մ'ամսէ 'ի վեր կը թուէր թէ աւերիչ կիրքեր ընկերութեան 'կործանում լըսպառնային: Մամլոյ եւ հասարակային գումարմանց ծայրայեղութիւններէն աղատութեան վաճառի մէջ ընկնելը տեսնելի, իւրաքանչիւր ոք կը հարցնէր թէ կառավարութիւնը մինչեւ ո՛ր պիտի հասցնէր համեմատութիւնը: Բայց արդէն համարալաց ողմտութիւնը դէմ կեցաւ մեղապարտ չտիադանցութեանց. անգոր յարձակումներն ուրիշ բանի չ'ծառայեցին՝ Բայց միայն աղբին ընդհանուր քուէով հիմնադ չէնքին մամլութիւնը ցուցնելու: Այսու ամենայնիւ մտքերու մէջ գոյացած անտուգութիւնն ու շիտթութիւնը չկրնար սուելլ եւ ներկայ վիճակը՝ ամեն ժամանակէ աւելի անկեղծութիւն ու բացորոշութիւն կը պահանջէ: Այնքը ետեանց պատիւպատ խօսքերու եւ բարձրաձայն յայտնել երկրին կամքը: Ապղղիա աղատութիւն կուզէ. Բայց բարդ տարագութեամբ: Այս բարդութիւնը ինչն մասին կրնամ պատասխանել. օգնեցէք ինձ, պարոններ՝, աղատութիւնը փրկելու:

« Այս նպատակին հասնելու համար հաւասարապէս հեռու կ'ենանք յետադիմութենէ եւ յեղափոխական տեսութիւններէ : Ամէն բան անփոփոխ պահել ու զգոյցներուն եւ ամեն բան տապալել ու զոյրներուն մէջ տակը փառաւոր տեղ մը կալ բռնելիք :

« Երբոր վերջին սեպտեմբեր ամսոյն Օսերակոտական վիճիւն առաջարկեց իրրեւ որամիութեան հետեւութիւն նախընթաց նոր բարեկարգութեանց եւ, յունիս 28ին Վեյտական պաշտօնէին իմ անուամբ ըրած յայտարարութեան , իմ հաստատ դիտաւորութիւնն էր հաշտութեան եւ յառաջդիմութեան նոր գարահլուխ մը նշանակելը : Յունք ալ ձեր կողմանէ այս ճանքուն մէջ ինձ նպաստելով՝ չուղեցիք ոչ անցեալը մոռնալ , ոչ իշխանութիւնը զինաթափ ընել եւ ոչ կայսրութիւնը քսարել :

« Խաչարութեան վիճակը գոհա-
ցուցիչ արդիւնքներ կը ներկայացնէ
Նուզակի Տաղվոյնէրը 30 միլիոն
ֆրանք աւելի կը բերեն այս տարի
Սերակս եմ անանջլով որ օտար եւ-
րութիւնները բարեկամական յարա-
բարեբաւութիւններ կը տածեն ինձ հետ
Յէտարեանն ու ժողովրդները լա-
զարութեան կը բազման, եւ քաղա-
քաւթութեան յառաջդիմութեան
կըբաղին:

“ Եւ զայլն որչափ եւ մեղադ.

բեր ուզուի, պարծեւու շատ պատ-
ճառներ ունինք՝ Կոր աշխարհը (Վճի-
շիկ) դերութիւնը կը ջնջէ. Վսեմ
ստրկաց ազատութիւն կուտայ. Վնդ-
ղիտ արքայութիւն կընէ Կրանտիոյ.
Վճիբերկական ծովը կարծես իր առ-
ջի շքերութիւնը կը յիշեցնէ. եւ կա-
թոլիկութեան բոլոր եպիսկոպոսնե-
րուն առ ռուս գումարուէն պէտքէ որ
կոմսսութեան եւ հայտասիրութեան
դորձ մ'ապասեմք:

« Սյներկրականի եւ Կարմիր ծու-
վու ջուրերն արդէն իրար կը խառնը-
ւին Ստէկէշ ջրանցքով, ամայն լը-
րովա ինքզինք Եզկպատսի մէջ ներ-
կայացուց այս հսկայական դործին նա-
խաճոնականի մէջ եւ ի իրէջ բացօր կայս-
րուհին խորհրդարանաց ցայտուելուն
ներկայ չգտնուիր, պատճառն այս է
որ ես ուզեցի որ ներկայ գտնուելով
այն երկրին մէջ, ուր ժամանակաւ մեր
բանակները փառաւոր դործեր ըրին,
Վաղդից համակրութիւնը ցոյց տայ
այնպէս զորով մը վերայ, որ դաղղաց-
ւոյ մը հանձնարին եւ հաստատամու-
թեան արդիւնքն է : »

Վայսեր ազատական տրամադրու-
թիւններն անհայտեւեաց կամ կատաղե-
աց ծայրայեղութիւններուն աւելի
մեծ հարուած կուտան՝ քան թէ անոնց
դէմ առաջարկուած խստութիւնները։
Վայն իսկ դաղիկացոց հակամա-
բօլշնեան եւ հասարակագրական
կուսակցութիւնները, որք իրենց քա-
ղաքական բաղձանքներն ազատական
սահմանադրութեանց յառաջիմու-
թեւնէն չեն բաժներ, աստուկայէս կը
բողոքեն անհայտեւեաց մոլեղերու
թիւններուն դէմ՝ զորս նախաձեռնիք
կը համարեն իրենց հանուր քուէարկու-
թեան սկզբանց։

Եւ իմաստով բողոքոյ յայտարարութիւն մը հրատարակուեցաւ նոյնմբեր 17ին քան եւ եօթն հասարակապետական երեսփոխաններէ, որոց մէջ են նաեւ Պ. Պ. Ժէլը Տէրը, Ժէլ Սիմոն, Կամիլեթա եւ Պանէլ, կառավարութեան հակառակորդ մասին գրուակերը : Ըստիք անհաշտեւեցա՞յ ձայնայեւրոպիաները բառապարտելով յայտարարութիւն կրնեն թէ իրենք ճշմարտութեան զօրութենէն, իրողութեանց հնդկականութենէն եւ իմաստութեան ազատութենէն կապուած չազդի իրականութիւնը

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բ. Վուռն երկուշաբթի օրը Ն-
գիպատոս զրկած հրախրտակին պատ-
ճէնը Վազգիիոյ եւ Էնդզիոյ գնապա-
նատանց հապօրդեց :

Իրավաբանական առարկայի վերաբերյալ
Նպաստող նամակներ մեզ առաջարկել են
չափ պայմաններին ուսմանը (դեմք ե
նա դներու եւ արտաքին յարաբերու
թեանը վերաբերեալ պայմանները

Նոտիվէն բնութեանը նկատողութեան առնելէ ետեւ՝ բացորոշապէս կը հրաւիրէ փոխարքային որ ապարդիւն ծախուց պատճառաւ ժողովրդեան վրայ նոր տուրք չդնէ, եւ որ եւ է նպատակաւ օտար երկիրներէ փոխառու լիւնէ չընէ՝ առանց կանխաւ յատկապէս հրաման տնտեսաւ կայսերական կառավարութենէն եւ նպատակը ճշգրիւ յայտնելու :

Ահապէս է ֆէնտաին երէկ Աղեք-
անդերթա հասած կըլլայ, ուսկից ան-
միջապէս Ղաշիդէ պիտի երթայ հը-
րովարտակը փոխարքային տալու եւ
հրատարակութիւնը խնդրելու : Այս
հրատարակութեան մէկ կամ երկու օր
պիտի սպասէ, եւ յետոյ Խորիկէն պա-
տանանը 'Նեուադրոլ' ինք-ձայար-
քոսին պիտի հաղորդէ : Լա եթէ պա-
տանանը բացատրական ըլլայ, ինք ալ
անմիջապէս պիտի մեկնէ եւ Լ.Պօլին
վերադառնայ :

Աստուծոյ կայսրը Յիսայանու յօ-
ղէֆի կարգին հրամանատարութեան
պատուանշանը զրկեց արքունի ճար-
տարապետ Պալեան վ. սմբ. Սարգիս
պօլէյն եւ Լորէրի-ճապղին երրորդ
պատուանշանը զրկեց Շայան Իլի-
աս էֆէնտիին :

Մայրաքաղաքս Մանրիակոն
դեպան Վարոն (Իրքէշ-) սիէն եր-
կուշաթի օրը մայրաքաղաքս վերա-
դարձաւ Եդիպոսէն, եւ հետեւեա
օրը Ի. Դուռն երթալով երկար տե-
սակցելու մ'ըրաւ Իարձը. Մալի
վաշայի հետ :

Ելլամոխ պաշտօնէին ձեռք առած միլիցիներուն շնորհիւ () սմանեան լիրան 106 զուրուշի իջաւ պղինձ դրամոյ հետ համեմատութեամբ :

Յունաց Ըմեն . Պատրիարքն այ
չարթու . հրաժարական զղկեց ի
Իսուս, բայց չնդունուեղաւ .

Եւ հրաժարման պատճառն ու պարագաները հետեւեալ կերպով կ'պատմուին :

« Լեցեալ կիրակի Յունաց ազգի
երեւելին էրը Գատրիսըքտան գոտե-
մարուեցան որոշելու թէ ի՞նչ հաստա-
յաւի թէ՛ն գործերը տնօրինելու հա-
մար մօտերս կազմուելը ազգային
Ժողովին անդամներն ի՛նչ կերպով պի-
տի ընտրուին . Ժողով մը որուն գաւա-
ւաւկան երեւոյթութաննոր ալ անդա-
մակցուել ենք անս յիշուին ի՛նչ չեալ-
հատկան Ժողովականք մը ազգին մասա

առաջընդունելով որ երեսփոխանաց ընտրութեան հիկեղեցական քչակառույնութեան միջոցաւ զարգացանք եւ ոչ դաւաճանք մէջ: Եւ յառաջընդունելով ինքեղիմութեան հասնեց զարճապատեան երկեղեցականաց կողմէն, եւ աշխատանսն Վատարարքն իւր արժութեանքով յարանեց իմ եւսալարեալ:

ընդունան անխառնակ թան քուէ ըսել ըլլալով կըրնին դէմ, որ միշտ անձնը-ւէր դռնուած է ազգին շահուցը, ին-քը չէր կրնար այլ եւս շարունակել իր բարձր պաշտօնը, ուր կուտ էր զին-քը հասարակաց վստահութիւնը, հե-տեւորաւ կազմէր ժողովին որ իր տեղ ուրիշ Պատրիարք մ'ընտրեն: Այս ընելով Պատրիարքը խորհրդա-րանէն դուրս ելաւ, եւ անմիջապէս գիր մը գրելով իր որդումը Սինո-դին ծանոց: Սինոդն առանց Պատ-րիարքին հրաժարականն ընդունելու, խմբովին Պատրիարքին քով դնաց եւ ստիպեց որ իր որդումն ետ առնու: Իայց Պատրիարքն անխախտ կեցաւ, եւ երեքշաբթի օրն իր հրաժարականը ի. Վուսթը զրկեց՝ անձնական տկա-րութեան պատճառներու: Գրայ հիմ-նած: Իայց Սինոդին անդամներն ալ Մեծ-Եպարքոսին դացին աղաչելու որ Պատրիարքին հրաժարականը չըն-դունի: Երբին բարձրութիւնն ալ իր միջնորդութիւնը խոտաւորեց է, կը-սեն:

ՀԱՌԱՅՈՒՄԱՆՈՒՄ

Փարիզ 1 դեկտ. Օրէնսդրական ժողովին մէջ Պ. Ժիւլ Գալիէ հարցունեց ներկայացուց ժողովին դուստրման ուղանալուն, ի-նչ յրօնի խռովութեանց, եւ պաշտօ-նական ընտրելութեանց վրայ: Եւ-կէց զատ Պ. Ժիւլ Գալիէ ծրագիր մը ներկայացուց, որով սահմանադիր իշխանութիւնը միմիայն երեսփոխա-նական ժողովին կը յատկանշէ:

Պ. Ուսարայլ կառավարիչ որ ի-նչ յրօնի խռովութեան մէջ անվստ-անձանց ապանուելուն համար ներքին գործոց պաշտօնէայն ամբաստանու-թեան ներքեւ դրուի:

Պ. Լ'նտրար մարքիզն ալ հարցում մը ներկայացուց ժողովին դուստրման ետ ձգուելուն վրայ:

Պ. Ժիւլ Գալիէ ծրագիրն եւ Պ. Ուսարայլի առաջարկութիւնը՝ ժողովին դիւաններուն կազմութեան ետքի ձգուեցան, եւ բոլոր հարցումն-ներն ալ դիւաններուն, զրկուեցան:

Ի ընտրա 1 դեկտ.

Պ. Պոլսոյ նախկին դեպուտ ի որտ Սթրաթֆորտ Ռէտքիֆ եւ ի որտ Էլբէյ Ժառէթիէրի կարգին ապակոտ անուանեցան, որովհետեւ ի որտ Տէր-պիլի եւ ի որտ Սէթմիլիէրի մա-հաւան պատճառաւ՝ անդերնին բաց մնացել էր:

Գիտեցեալ 29 նոյ. Եւր պաշտօնէութիւնը դեռ վերջ-նական կերպիւ կազմուած չէ:

Գիտեցեալ 30 նոյ. Խորհրդարանները դուստրուե-ցան, Պ. Լ'անձա ներկայ չէր, Եւր պաշտօնէութիւնը չէ կազմուած:

Պատրիար 30 նոյ. Պատգամաւորաց ժողովը կառա-վարութեան քաղաքական ընթացքը եպիսկոպոս առաջարկութիւնը չընդու-նեց:

Ի ընտրա 30 նոյ. Թալմի կը ծագէր Թալմի-Լ-Գիլատական վեճին վրայ Սինոդին ու Փարիզէն ելած չափազանց զրոյց-ները, Եւր յօդուածին մէջ յիշեալ լրագիրը կը ջանայ հաստատել թէ խը-տիվին հետ բացուած պատերազմ մը Թալմիից ամբողջութիւնը կրնայ վը-տանդել, Եւր մի միայն իրենով պատուանուելու ետ առնուլ կ'սպառնայ:

Ի ընտրա 1 դեկտ.

Սինոդին Բաթի կրտէ թէ Լ'նդ-զիւն եւ Վաղդիւն դեպուտներու-թեան եւ Գրան ալ բռնած ծանր եւ պատկառելի դրոյց չնորհիւ Լ'գիլատա-կան խնդրոյն մէջ եւ ոչ իսկ վաղանցիկ խռովութենէ մեծ վտանգ չյուսող-ւիր: Եւ որովհետեւ այս անգամ թիւն-

ները կը ճանչեն որ ազգաց իրաւանց օրէնքը Գրան կողմն է, եւ յայտնի է:

Պատրիար 30 նոյ. Պատրիարն եւ երեսփոխա-կան ժողովը իշխանին եւ իշխանու-հայն հարսանեաց առթիւ վաղը շը-նորհաւորութեան ուղերձ մը պիտի ներկայացնեն:

Ի թէնք 30 նոյ. Պաշտօնէայր թագաւորական խը-նամակալութեան օրէնք մ'առաջար-կեցին: Թագաւորին բացակայութեան ժամանակ թագուհին խնամակալ պի-տի ըլլայ: Իսկ թագուհին բացակա-յութեան ժամանակ թագաւորին հօ-րեղբայր Տանիմարայի ժան իշխանը պիտի ըլլայ խնամակալ: Թէ որ այս ալ պատկի, եղբայրը:

Փարիզ 1 դեկտ. Պ. Լ'նայուր օրէնսդրական ժո-ղովն նախագահ ընտրուեցաւ:

Փարիզ 2 դեկտ. Սայրուհին այս իրիկուն թիւուն կ'սպասուի: Սուէի բաժինները 330 ֆրանք են:

ՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ՀՆՈՒՄՈՒՐ	
Մարտի 2 գիկտմար	
3րդին թու	
« Կակուդ Դանուր, 126/122 ֆր. 28	
« Կարծր Պուրկադ, 128/124 « 29,58	
Բամպակ, Ատանա նոր պատրաստ « 110	
« Վրաստան յանձնելի 93	
Սուսամ Սիրիա « 54,56	
Կատաւա, Աղախ « 35,50	
ՅՈՒՆՏՈ 2 դեկտմար	
Օսմ. Բօնա-Լոնարա 43/1—43/1	
Օսմ. Բօնա. Փարիզ 43,75—44,05	
« Փոխ. 1865/ 340	

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ԷՍԿԱՍԵ ՌԵՍՏՈՒՄԻ	
20 նոյեմբ. հինգշաբթի իրիկուն	
գոցուեցաւ	48 03/1
22 « շաբաթ առաւօտ	
բացուեցաւ	48 26
վար գին	46 23
կէս օր զոյցուեցաւ	48 28/1
բացուեցաւ	48 29/1

Ա.ԶԳԱՅԻՆ

Նրէկ Յունաց Պատրիարքական փոխանորդը (Պատրիարքը հրաժա-րական տուած է) քանի մը բարձ-րաստիճան եկեղեցականաց հետ ազ-գային Պատրիարքարանն եկաւ Լ'մե-նապատիւ խորհրդին իրաւունքին դա-հակալութիւնը շնորհաւորեալ:

Լ'հաւասիկ զգոտապառ Լ'նք-նակալին տուած պատասխանը Ս. Պատրիարքի ուղերձին:

ՍՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ՀՆՈՒՄՈՒՐ ԵՍԿԱՍԵ
« Լ'զհար իմ արիւնքի խոլուս վէ-
« ուստի արիւնքի խոլուս մէջնաւորե-
« թի Լ'հաւասիկ հաւաք օրտու, մա-
« դարին հիւքիւմէթի միւլիւքանէմ
« տէ պուլուսն հէր արնի թէ պաւա-
« մըն միւսալթի իւղըն ասայիլ վէ իւ-
« թիւ հաւասիկի ասայիլ թիւ հիւքիւմէ-
« Լ'հաւասիկի հաւաք վէ հէր արնի թէ-
« պատմին դահմէթ արնի թիւ հաւա-
« վէ մէարիֆ իմ մէարի իշխան մախու-
« սէն պիւր մէթիւլ թէ շըրի օլունտու,
« օրտաէ պիւր իմ թիւնա թալիմ վէ
« թէր պիւնէթի իւլ իւլ վէ մէարիֆ
« թէր պիւր պուլուս պատմէթի հաւ-
« թիւ մալ լուպի միւլիւքանէմ արնի:

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

« Չեր յայտնած անձնաւորութիւ-
նըն ու հաւատարմութիւնը կայսերա-
կան դահմէթեան առ թիւ երան, Իւմ

փափաքս այս է որ իշխանութեանս երկիրներուն մէջ դաւաճած ամեն կարգի հպատակներս հաւատարմա-
կան դրութիւնն ու բարօրութիւնն վա-
յելին. իմ ամեն կարգի հպատակացս
առանց դժուարութեան ուսմունք եւ
գիտութիւն ստիճալուն համար յա-
կապէս դպրոց մը բացուեցաւ, օրպէս
զի անխախտ կրթութեամբ գիտու-
թիւնն ու ուսմունքը յառաջդիմելով
իմ կայսերական կամեցոս համեմատ
միճակին բարւոքի:

Խորհման. — Նոյեմբեր 12 ի Բնդհա-
նուր ժողով. — Ուխտ. — Սահմանադրու-
թիւն. — Երեսփոխանութիւն. — Մատիս.
— Մանդուէ: (Տես թիւ 927)

Դ. Եւրեմբեր 12 ի Բնդհանուր ժո-
ղովին մէջ խնդիր մը յուղուեցաւ,
որ Սահմանադրութեան հաստատուե-
լէն ի վեր եկող դատող Պատրիարք-
ներուն մտքէն անցած չէր:

Սահմանադրութիւնը պարտակա-
նութիւն դրած է Պատրիարքին վրայ
հրապարակաւ ուխտելու՝ հաւատարմ
մնալ Տէրութեան եւ Լ'զգին, եւ հըս-
կել անթերի գործադրութեան ազգա-
յին Սահմանադրութեան, Պատրի-
արքին վրայ դրուած այս պարտքը
սա նկատուէն յառաջ եկած էր թէ
« Պատրիարքը՝ իրեն դուրս Լ'զգին,
իրեն նախագահ ազգային ժողովոց,
իրեն գործադիր նոցա որդմանց, իւ-
րեն միջնորդ Լ'զգին եւ Տէրութեան
մէջ, որչափ որ ինքնագրուի եւ մի-
ապետարար չգործելու պայմանաց
ներքեւ էր, դիւրաւ կրնար այս պայ-
մաններն աւելին եւ իր ուղածն ընել,
եթէ ոչ յայտնապէս, դոնէ ի ծածուկ,
եւ Սահմանադրութեան տրամադրու-
թիւններէն խտրել:

Եւ նկատմանց աւելի ուժ տուած
էին նախորդ Պատրիարքաց ումանց
Սահմանադրութեան դէմ ունեցած
հակախոլութիւնը, որով ինչպէս շա-
տեղ կրնան յիշել, 1856էն մինչեւ 1860
Սահմանադրութեան հաստատուելուն
արդեւ եղան: 1857ին խմբագրուած
ազգային կանոնադրութիւնը, որոյ ծը-
նունդն էր 60ի Սահմանադրութիւնը,
Բնդհանուր ժողովով ընդունուելէ եւ
հաստատուելէ ետեւ՝ Պատրիարքին
բաղմոցին ներքեւ անգործադրելի մը-
նաց, եւ բազում վնասքով 1859ին երե-
ւան ելնելով՝ նոր յանձնած որովի մը
յանձնուեցաւ ուրիշ մէկ երկու ծրա-
գիրներու հետ, եւ վերջապէս 1860ի
Սահմանադրութիւնը շինուեցաւ:

Եւ նախընթացներուն պատճա-
ռաւ ուխտի պայմանը դրուեցաւ: Պատ-
րիարքներուն վրայ, պայման մը՝ որ
ինչպէս երկու անգամ վործը ցուցոյ,
գարձեալ չկրցաւ Սահմանադրութիւ-
նըն ապահովել: Եւ խորագր երկու
Պատրիարքանքը Սահմանադրութեան
վրայ հրապարակաւ ուխտելէ ետեւ,
եթէ իրենք ուղղապէս չտապալեցին,
դոնէ աչք դոցեցին, եւ փոխանակ բո-
ղքեղութեւն ընդունեցին անոր
տապալումը, եւ այսպէս իրենց ուխտն
ալ ցրած եղան:

Լ'մեն իւրիմեան՝ անշուշտ այս
նախընթացներն աչքին առջեւ ունե-
նալով, խորհեցաւ որ մինակ իր ուխ-
տելով Սահմանադրութիւնը չապա-
հովիր, ուղեց որ իրեն հետ խորհրդ-
դակցող եւ գործող մարմիններն ալ
ուխտակից ըլլան իրեն:

Եւր նախընթաց, ըսաւ, կարեւ որ
պարագաներու մէջ ի միասին ուխտ
կրնէին: Վարդանանց օրով երբոր
Պատրիարքէն պատերազմուելու կը պատ-
րաստուէին, երբեմն միմիայն Լ'ուլ-
մէի Վաթիկանը չըրաւ, այլ մեծն
Վարդան եւ իր համախոն նախա-
բաններն ալ երբեմն էւ ուխտ ըրին,
եւ ալ հիմա կը պահանջու ձեռքէն:

ըսաւ երեսփոխանաց, որ դուք ալ ինձ
հետ ի միասին երգնուք:

Եւ
Երեսփոխանաց ամենամեծ մասն
իրաւացի դատեց Ս. Պատրիարքին
առաջարկութիւնը, բայց դիտողու-
թիւններ եղան: Սահմանադրութեան
փոխանը գործադրական պաշտօն չունին
եւ առանձնաբար ալ բան մը չեն կըր-
նար ընել ուստի այդ երգումը գոր-
ծադիր պաշտօնէից կը վայել ընէ:

Եւ դիտողութիւնը որչափ ալ
բանաւոր երեւնայ, վործն հակառակը
ցուցուց Սինոդ 1866ին Սահմանադ-
րութեան իրեն անգործադրելի դադ-
րեցնել եւ ժամանակէն առաջ վերա-
քննութեան ենթարկել տուողներուն
մէջ երեսփոխաններ չկային, եւ մի-
թէ երեսփոխանութիւնն ալ միահա-
մուռ բողբեջ եւ դատական կանգ-
նեցաւ այն քանի մ'անձանց դէմ, որք
յանուն ազգին այն պետական հար-
ուածք ստուին Սահմանադրութեան:

Տարակոյս չկայ կամ դոնէ հա-
ւանական է որ երբեք երեսփոխա-
նութիւն մ'այնպէս լուռ կամ անփոյթ
չէր կրնար կենալ ինչպէս որ ներկայ
երեսփոխանութիւնը կեցաւ, եւ այս
պատճառաւ ժողովուրդն ալ ի վըս-
տահութիւնը վերցուց վրայէն:

Սինոդներ ալ դիտողութիւն ըրին
թէ քանի որ Սահմանադրութեան մէջ
յատուկ տրամադրութիւն մը չկայ
երեսփոխանաց ուխտ եւ երբեմն տա-
լուն վրայ, եւ քանի որ երեսփոխանաց
մեծ մասին պայմանաւոր ըստ օրինի
լրացած եւ նորընտիր Պատրիարքին
հետ գործելու հաւանականութիւնն
անստոյգ է, աւելի բանաւոր կըլլայ յա-
ռաջիկային մէջ ընտրուելիք երեսփո-
խանաց եւ ազգային ժողովականաց վը-
րայ դնել այդ պարտականութիւնը եւ
անոնցմէ պահանջել: Եւ առաջարկու-
թեան յարեցաւ երեսփոխանաց մեծ
մասը, եւ աւելցուցին թէ պատրաստ
են Սինոդական Վատրիարքին հետ ի
միասին մի եւ նոյն կերպով ուխտե-
լու՝ իրեն Լ'այլեւ ազգիանդամ բայց
ոչ իրեն երեսփոխան, քանի որ Սահ-
մանադրութիւնն այսպիսի բան մը չէ
տրամադրած:

Եւստի որդուեցաւ որ ապագային
մէջ ընտրուելիք ազգային երեսփոխանը,
ժողովականը եւ պաշտօնէայր Ս.
Պատրիարքին պէս հանդիսաւոր ուխտ
ընեն, եւ այս որդումն արձանագրուե-
ցաւ, որպէս զի վերջնեալ Սահմա-
նադրութեան մէջ օրինաց կարգ անցնի:

Եւ Պ.

Ինչպէս ձեռեւեռ Եւստի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ
20 նոյեմբեր 1869

Ազնիւ Մատիս.
Նախորդ նամակս ուր ընդհանրեցի չեմ
յիշեր, կը յիշեմ սակայն որ նորընտիր Ս.
Պատրիարքին նկատմամբ անխաղութիւն
մը ըրի եւ ըսի:

Եւր պատրիարքական դահլ չատոնց
թափուր էր եւ հիմա հազիւ դահլալ
մը ունեցաւ:

Այս խօսքը՝ օրու բուն իմաստը քաջ
զիտէք, տակաւ առ տակաւ ճշմարտու-
թիւն մը կը դառնայ, եւ ամեն օր իր տե-
սութեան եւ բաղձանաց համաձայն դե-
ղանքսն ապագայ մը կը հմայէ ազգին:

Անկեալ ազգերը հմայել կը սիրեն, եւ
հմայքը թէ եւ ոչնչութեան դուստրն է,
սակայն ոչ կրնայ մտտել թէ ամեն իրո-
ղութիւն ոչնչութեան յաջորդած չէ միշտ
Մինչդեռ անցեալ տարի այս տեղումական
օրերու ատեն հանրական տրուած մը
գիտութիւնն եւ հակախիղ զգացումներ
Պոլսո Պատրիարքի դէմ ելն քաղաքական ա-
րագութեամբ կը ծաւալէր ազգին մէջ,
մինչդեռ Պոլսի հայը ուրեք ուրեք եկե-
ղեցոյ մէջ աղօթելէ դադրելով՝ շէշե-
որտումներ կը հանէր, եւ կարծես թէ այս
միջոցաւ Պատրիարքին պաշտօնականութեան
վերջնադրել կը կնքէր, մինչդեռ Պոլսո

սրբազան նոյն պահուն աչքերն իր ոսկե-
կիր արկեղ վրայ սեւեռած՝ անարարեր
հանդիսատես մը կըլլար այս ցաւալի անց-
քերուն՝ որոց տեղի տուած էր ինքը, եւ
իր դաւաղանքը՝ որմէ ազգը խոյս կուտար,
կը ջանար արիւնքին պահել, այս տարի
գրեթէ մի եւ նոյն ատեն ժողովուրդը պատ-
րարական դաժուն շուրջը կը խմբուի
խաղաղիկ, անբաւ համակրութեամբ եւ
որդական սիրով կը պաշարէ իր նորըն-
տիր Պատրիարքը, անոր սրտաշարժ եւ ի-
մաստուն, խօսքերը հիացումով մտիկ կը-
նէ, անոր ընդունիլը տարակալ եւ վշտա-
կիր եղբայր հետ կը բանակցի հողում,
եւ իր բուն վիճակը եւ այն անգունը
որու եղբորը հասեր է ազգային եւ թիւ-
նը կը անհնէ եւ կարտասուէ տղայի պէս,
այն որ դեռ երէկ տալիս մը դարձեր էր
Պատրիարք մը գահին կէջ ընելու համար
— ինչ մեծ հակապատկեր — կըսէր հիմա
մտովի։ Այն, ազնիւ Մարիս, ոչ միայն ժո-
ղովրդեան անցեալ եւ ներկայ ընթացքին,
այլ եւ այս երկու բարձրաստիճան եկե-
ղեցականաց մէջ կը գտնուի այս հակա-
պատկերը։

Մին թէ եւս արամիա եւ հանձարեղ,
բայց իր բոլոր կոյտի իր նիւթական խնդ-
րոց մէջ գործ կածէր, ժողովներու մէջ
ամենէն կենսական խնդիրներ յազուած
ատեն՝ համար եւ անշարժ կը նստէր։ Եթէ
անոնցմէ բղիճած վճիռ կամ որոշումը իր
նկատմանը չմիտէր, զանոնք ցրուէր, ուս-
տը մոռնալ, Սահմանադրութիւնը տապա-
լել գիւրծնէր։

Մի քանի անոր թէ վայրագ քիւրտը
գաւառացի մէջ աւել ու սպանդ կը գոր-
ծէր։ Եւ պիտի զի մէ տնտեսական երե-
նաւոր անոր վրէժնդիր արդարութեան
ձեռքը յանձնէ առնարար։

Իսկ հասարակաց կարծիքը անոր հա-
մար նշանակութիւն չունէր, վասն զի ի-
րեն տարեկից գաղափարաց մէջ կապերէր
գաղափարներ, ուր ամբողջ մէկ ակ-
նարկէն ազգին բազմը կորուսէր։

Սակայն խորիման սրբազան՝ այս անձ-
նութեան հովիւը՝ իր ազգային յետիւ պաշ-
տօնէն սկսեալ մինչեւ իր վաճառարու-
թիւնը եւ պատրիարքականութեան բարձ-
րանալը հալածանաց եւ մատնութեանց
մէջ՝ չէ ունեցած եռանդ մը, տենչ մը
եւ մտածում մը, որու նպատակը իր ազ-
գին բարեկեցութիւնը, եւ հայրենիքի ա-
զնախորտ ջնջումը եղած չըլլայ։

Պարզ եւ անկեղծ բնասիրութեան տէր,
բայց իր պարզութեան մէջ հեռատես, իր
սկզբանց մէջ անյողողող, ժողովրդեան
մատչելի, այս կուսակցութեան անուա-
նոյց, ազգին հաւատարմով գոյացմանց ուղ-
ղասէր թարգման տնտեսական առջեւ։

Այս ամենը կը հաստատեն իր ան-
ցուցած կեանքը՝ որ վշտաց հիւսք մ'է,
վերջապա Սուլթանի առջեւ ատենաբա-
նութիւնը, եւ իր արտադին ուստը Մայր
եկեղեցւոյ մէջ։

Բայց խնդիրն ըսէք ինձ թէ ինչ կը
նշանակէր այն ձայնը՝ որ նոյն օրը այս
քանակի ուստը ընդմիջեց, եթէ դեռ
ալ Օրագրին պէս դեռ բան մը չգիտեմք,
պատասխանէք, ես կըսեմ թէ այն ձայնը
վրիժառու միջոց մ'էր թէ ինչո՞ւ խորիման
կուսակցութեանց չյարիր, եւ անսոյթաբ
կուղէ քայլեր։ Այս կուսակցութեան բոյ-
նը յեղեղակի վեղար մ'է, եթէ այն ձայնին
ուստադիր ունկնդիր ըլլար, որ մը չգի-
տէ որոնցմէ պիտի ամբաստանուէր թէ
խորիման իր ուստին հակառակ Սահմանադ-
րութիւնն անկեղծ չգործադրեց, այն աս-
մանադրութիւնը՝ որու զօրութեան պայ-
մանադրութեան լրացած, բարձրագոյն հրամա-
նաւ արգիլուած, եւ կէտ առ կէտ գոր-
ծադրութիւնը անկարելի եղած էր։

Խորիման Սրբազան Սահմանադրու-
թեան ոգեւոյն եւ սկզբանց վրայ ուստեց, եւ
այս առթիւն մէջ փրկեց զինքը ու Սահմա-
նադրութիւնը։

Լեւոն

ԱՌԱՅՅ ՏՐԱՄԱՐԱՆԻՈՒ ՎԵՐԱՆՈՂԱՅ
ՄԵԼԻ ԱՌԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԵՐԲՈՒՄԸ

Վաղային թերթերէն ոմանք ժո-
մանակ մ'ի վեր նոր սկզբունք մը քա-
րողելու եղած են։ Վաղեղ տրամադա-
նորէն փաստաբաններ կը ջանան
հաստատել թէ ի՞նչ։ Վրան հետ յա-

րաբերութիւն ունեցող ո՞ր եւ է մե-
կը պէտք չէ ազգային պոչածին կո-
չիլ եւ կըսեն։ «Ոչ կարէ քը երկուց
տէրանց ծառայել»։

Վաղեղեք մը՝ որ տրամաբանա-
կան չէ եւ կամ ըստ տրամաբանա-
կան օրինաց վիճարանութեան բովե-
անցած չէ՝ ճշմարիտ չէ, հետեւաբար
սկզբունք չէ։

Մենք մեր ազգի պաշտօնական
անձանց եւ կամ ի՞նչ։ Վրան հետ յա-
րաբերութիւն ունեցողներու վաստա-
ւան չըլլալէ զատ՝ նաեւ հետի մենք
պաշտպան կանգնել պիտիտի վնասա-
կար դրութեան մը՝ որ ազգային չա-
հու եւ օգտակար նշանաւոր չունի որ ար-
դարութեան սկզբանց հակառակ է
եւ մեր ազգային էութիւնը կը վը-
տանդէ։ Հետեւապէս կը գրենք հի-
մա այնպիսի նիւթի մը նկատմամբ, ո-
րուն վրայ կը գրուի եւ կը խօսուի,
բայց իր զօրանք փաստը պիտիագոր-
եան հետ ապացիւն է։ Եւ ինչն էնք
ալ մեր հակադրական փաստերը յա-
ռաւ ընկերք։

Վատմութիւնը մեզի մատնանի
ցոյց կուտայ թէ ազգին ու հայրենի-
եաց թշուառութեանը պատճառ եւ
մատնաւոր նախարարներունցը ենք։
Բայց բնաւ հետեւեցնում չէ թէ ընդ-
հանրապէս նախարարները վատթար
մարդիկ էին։ Փասն զի եթէ պատմու-
թիւնը հայրենեաց մատնաւոր, Վա-
նակի մը անունը մէջ կը ընկէ, կը յի-
շէ նաեւ Վարդան Մամիկոնեան
մ'ալ, որ ազգին ու հայրենեաց փր-
կիչն եղած է։

Վրայեք ի պատմութեան կուսա-
նիւնք թէ Հայաստանեայց եկեղեցին
Սուրբազան ունեցեր է բայց ունեցեր
է նաեւ Վերսիսներ, Սահակներ եւ
Մարտիրոսներ։

Վերսիս ժամանակներու մէջ ե-
ղան այնպիսի ամբարներ, որք տէրու-
թեան պաշտօնի մէջ գտնուելով՝ եւ
ան ալ այնպիսի ժամանակ մը որ իրենց
կեանքը թիւթեւ ակնարկէ մը կախում
ունէր, ազգին մեծամեծ ծառայու-
թիւններ մատուցին, ինչպէս Վեդէման
Վարդապետ ամբարն եւ այլք։ Բայց
եղան ալ որ իրենց կարողութիւնն ու
ազգեցեղութիւնը չարաչար կամ յան-
գուստ գործածեցին։

Վրդ՝ բնական հետեւութեամբ
կեղրակացներ թէ մեր եկեղեցական-
նաց մէջ Սուրբազան գտնուելէն չը-
հետեւիր բնաւ թէ ամենալ Սուր-
բակ եւ, եւ կամ Վերսիսներ Սահա-
կայ նման ընտիր եկեղեցականներ
գտնուելէն չհետեւիր երբեք թէ մեր
ամեն եկեղեցականը Վերսիսն ու Վա-
հակ եւ։

Վրայեք ալ Վեդէման Վարդա-
պետ ամբարն առ ազգն մատուցած
բազմաթիւ եւ անմոռանալի ծառա-
թիւններէն չենք կրնար ուղղա-
պէս հետեւեցնել թէ ամբարներուն ա-
մենալ Վեդէմանի պէս վիճարտ
ազգաւոր ու բարեգործ անձինք եղած
ըլլան։

Վերսիս օրերու բազմաթիւ փոր-
ձերը դրապէս հաստատեցին թէ ժո-
ղովրդական կարծեւած ո՞րչափ անձինք
իրենց ծայրայեղ գրութիւններովն ու
ընթացքովն ազգին վնասակար եղան-
քայց սակեց չենք կրնար երբեք հե-
տեւեցնել թէ ժողովրդականութիւնը
գէշ է։

Վառնանք օրուսն ինքզինքն։

Վրանք որ պաշտօնական, այսինքն
ի՞նչ։ Վրան պաշտօնի մէջ գտնուող
ազգայնաց նկատմամբ վերջիցեալ կար-
ծիւն ունին, չարաչար կը սխողին,
վրան զի կամ անոնց մարդ եւ միան-
գամայն հոյ ըլլան ուրանալու է, եւ
կամ անոնց ընդհանուրին վնասակա-
րութիւնը փաստերով հաստատուել է։

Մենք կըսենք, ըստ որում պաշ-

տօնատար ազգայինք ալ կըրէւ մարդ-
մարդկային ամեն տեսակ կերքերն ու
զգայնութիւնն ունին, հետեւաբար ինչ
որ ներքին է մտածել ուրիշ անձանց
համար, նոյնը կրնայ մտածուիլ ի՞նչ։
Վրան հետ յարաբերութիւն ունե-
ցողներու համար։

Վրայ դրութեամբ ուղղապէս կամ
անուղղապէս երբեք, չենք կրնար
իրեւ ընդհանուր սկզբունք ընդու-
նիլ թէ տէրութեան ծառայողներն
ազգին նկատմամբ վնասակար են կամ
օգտակար։

Վթէ ընդհանուր առմամբ վնա-
սակար են ըսենք, կանխարկեք եւ
կը ստենք, վասն զի անալ չընդունու
առջեւ կը տեսնենք պաշտօնատար
ազգային մը որ ազգին կարեւոր ծա-
ռայութիւններ կը մատուցանէ եւ իր
դատարաններն ու սկզբունքները ժո-
ղովրդական են եւ սիրելի։

Օրինակաւ մը բացատրենք մեր
այս բաժը։

Հրաժարելու հեղապահ Վահ-
րիստակէս սրբազանի օրով՝ ինչպէս
ամենայն ոք դիտէ, յառաջեկութեան
խնդիր մը ծագեցաւ։ Այն խնդիրը
պաշտպանեալ համար խառն ժողովոյ
կողմանէ ի՞նչ։ Վրան թագրիր գրուե-
ցաւ, եւ որովհետեւ խնդրոյն ծագած
ատեն հեղապահ սրբազանի բռնած
ընթացքը ի՞նչ։ Վրան հաճեցիւրեւցած
չէր, ուրեմն պաշտօնական անձանց
նկատմամբ հակառակ կարծիք ունե-
ցողներու տեսութեամբ համեմատ
(Ստեան էֆէնտի այն թագրիրն ար-
գիւրել էր, վասն զի անով ինքզինք
ի՞նչ։ Վրան անհաճոյ ըլլալու տրամադ-
րութեան մը մէջ գրած պիտի ըլլար,
բայց այնպէս չեղաւ։ Վաղեղ դատ, մի-
թէ հրապարակաւ առարկողներ չը-
ղան թէ ի՞նչ։ Վրան Վ. խորիմանի
Վատրիսը ըլլալու համար չէ։ Ստե-
ան էֆէնտի հակառակ այս առար-
կութեան՝ սեպտ. 4 ի նշանակուած ժո-
ղովք մէջ Վրիստեան յայտնադէս
Վատրիսը առաջարկեց։ Վրայ երկու
նշանաւոր դէպքերուն մէջ ալ ազգա-
յին կամաց համեմատ վարուեցաւ
(Ստեան)։ Վրան Ստեան էֆէնտի
կամ ի՞նչ։ Վրան կամացը հակառակող
անձ մ'էր, եւ կամ ազգին ու տե-
րութեան շահերն ի մի ընդգրկու
հանձարն ունի։ Տարակոյս չկայ որ
մեր առջի ըսածը բնաւ տեղի չունի,
իսկ երկրորդը ճշմարտութիւն մ'է եւ
անհերքելի ճշմարտութիւն մը։

Վատի (Ստեան էֆէնտի) մ'է եւ
ազգին օգտակար, որովհետեւ Վա-
րիս, Վիրապետ եւ Ստեան ալ էֆէնտի
են, հետեւաբար անոնք ալ (Ստեանի
պէս ազգին օգտակար
Եւ կամ՝ կան էֆէնտիներ որ ազ-
գին անօգուտ կամ վնասակար են.
եւ որովհետեւ (Ստեան եւ այլն) ու
այն ինչն ալ էֆէնտի են, ուրեմն անոնք
ալ ազգին անօգուտ են կամ վնասա-
կար։

Մեր այս երկու հաւաքաբանու-
թիւններն ալ հակասական են եւ ոչ
ճշմարիտ, վասն զի ոչ (Ստեան էֆէն-
տի) ազգին օգտակար ըլլալէն կրնայ
հետեւիլ թէ բոլոր էֆէնտիներն ալ
(Ստեանի պէս) ազգին օգտակար են,
եւ ոչ էֆէնտիներու ոմանց ազգին ա-
նօգուտ կամ վնասակար ըլլալէն կը
հետեւի թէ բոլոր էֆէնտիներն ալ ա-
նօգուտ կամ վնասակար են։

Վրան կըզգալայնենք։

Վրիստակ ըսելու թէ ժողովրդ-
եան այս կամ այն կարգի անձինքը
վնասակար են, աւելի ճիշդ է ըսել թէ
վնասակար ճիշդ անձինքը ճանաչա-
լու չէ, ժողովրդեան ո՞ր կարգին ալ
եւ ըլլան։

ԳՆՈՒՆԻ

Վրիստակ ըսելու թերթով խոս-
տացեր էինք։ Վրայ մը՝ տհաճաբար
վարժարանի աշակերտաց կիրակի օրն
առ նորընտիր Վրիստեան Վատրիսը
բրած շնորհաւորութեան վրայ չարա-
թաթեթիւ մէջ խօսիլ։

Վրիստեան Վ. Վրիսիկն ներ-
կայանալով ալ չհամարեցին եւ կար-
գաւ կեցան։ յետոյ Վ. Վրիսիկը ժո-
ռանգարներն առ ինքն կ'ըլլայ՝ ա-
նոնց կրօնական պարտուցը վրայ գե-
ղեցիկ խօսքեր ըրաւ։ Վրիսիկը աշակա-
ւորներուն դառնալով անոնց ալ քանի
մը խօսք ուղղեց ազգայնութեան եւ
հայրենասիրութեան վրայ եւ յարեց.
«Իմ այս Վատրիսը քանիսն պաշտօ-
նին խառ շատերը կոչուեցան եւ դըր-
կուեցան։ Իմ ձեռքէս ալ գուցէ
առնեն այս մեծ եւ բարձր պաշտօնը,
բայց ոչ կրնան Վրիսիկութիւնն, եւ
ասոր համար է որ դուք ուրիշ Վատ-
րիսըներու շնորհաւորութեան գա-
ցած չէք եւ ինձ եկաք։ Վրիս այս պ-
ջիւթիւնն ինձ համար պատիւ մ'է եւ
մեծ փառք կը համարիմ. ուստի այ-
սօր ինձ համար նշանաւոր օր մ'է, եւ
ես մտաք յիշատակարանին մէջէն
զայս յաւերան չպիտի ջնջեմ քանի
որ ողջ եմ, եւ այլն»։

Վրիստեան Յովակ էֆէնտին ալ
խիստ ընտիր եւ սրտաշարժ ատենա-
խօսութիւն մ'ըրաւ. յոյսաւորաւորեց,
եւ այնպէս յազեց սրտերը՝ որ արեւոյց
եւ հանդիսատեսաց շատերը յարա-
առաւ վրէժիկեան եւ Վրիսիկն անգամ
պահ մը ճակտին տարաւ իր ձեռքը։

Յետոյ Վ. Վրամ Վ. Վրահմա-
եան եօթնամեայ աշակերտը հետեւեալ
փորձիկ ուղերձը կարդաց, որուն վրայ
Ս. Վրիսիկն սիրաւ լցուեցաւ։

Հայրիկ։

Մեր սրտերը շատ եւ խիստ շատ դա-
ւեցան Հայաստանի հայրերուն խնդ վիճա-
կը իմանալով, վասն զի նոքա մեր եղ-
բայրներն են եւ իրենց թշուառութիւնը
մեզ ալ կը վերաբերի, որով համար ու-
ղեցինք այնպիսի մէկը գրուի ընտրել,
որ գիտնալով նոյն վիճակ վրայ մեծ ու-
նենայ զայն բարեփոխել. եւ անա զՎ. Վ.
ընտրեցինք։ Հայրիկ, բայց կաղաչեմք որ
օր յառաջ այս գործին սկսեք, այսինքն
Հայաստանցի խնդութիւնն ազատուի, ու-
րով եւ մ'ը սրտերը պիտի հանգստանան
անուշադ։

46 նոյ. 1869 Ս. Վ. Վրահմա-
եան

Ուրիշ քանի մ'աշակերտներ ալ
դեղեցիկ եւ սրտաւոր ձեռքեր կար-
գային, սրտց մէջէն հետեւեալները
ձեռուրին հասած ըլլալով՝ արժան կը
համարենք հրատարակել։

Սրբազան Հայր։

Խաւար դարերու դարձած չղջայ-
ներու տակէն, սեւ կրից յօրհանդ դաւե-
րու եւ անկ սրտալիքներու մէջէն Հայր
իւր վտերով ծանրաբեռնալ զուխը վեր
կանգն պահ մը. իւր ազգային մոռալի-
ւագատ հորիզոնին վրայ թանձրամած ամ-
պերու տակէն լուսատու Ստեան կը նը-
մարէ, իր մոռնայ պահ մը իւր վրիստեան
կրտէ ինքնիրեն. «Ժողովուրդ հուսկ ուրի-
մըն իմ յուսոյս աստղը, որոյ առաջնոր-
դութեամբ պիտի հանիմ ի նաւահան-
գիստն փրկութեան»։ Գուր էք այս սատ-
ղը, Հայրիկ, Գուր՝ Հայուն խաղաղութեան
վիշ շահատակը, ուր որ ընթացաւ, հոն
գիտութեան հետք մը թողուցիք։ Ձեր ար-
տասութեան շնորհով Հայաստանի աւերակաց վը-
րայ նոճիկներ լուսան. աւր վրիշտ կայր քա-
լիտիանաց աւելին եղաք հոն. ուր աւեւ
բակ կար՝ հոն չիտութիւն. ուր թշուա-
ռութիւնն ծնած յուսահատութիւն՝ հոն
յուսոյ նշոյն. ուր երկանկու իման յօղի
բարձում՝ հոն անձրեւ. ուր խաւար՝ հոն
ծրածան, Գուր ճիշդի խոյս տուիք փառ-
քէն, անխափ աւելի արագութեամբ Ձեր
հետեւէն ընթացաւ իրական փառքը։ Ձեր
այսպիսի Հայուն հառաջներն են, եւ Ձեր դափ-
նիներն անոնց արտասուածք մէջ ծնեցան.
Գահ մը կը նուրթէ Ձեզ Հայր. այս գահը
որչափ փառաւոր՝ այնքան խոնարհ, որ

Հայր բարձր անշարժ փառաբանութիւնք . ոմանք անուի փառաբանութեանց , իսկ այն հիմա Ձեզմով կը փառաբանուի . ոմանք համար այս գահը հանգստի եւ անդորրութեան տապան էր . իսկ Ձեզ համար փշոտ եւ տառապալից անջնարարան մը . պիտի տա-

նիք այս փռւնքըն . այս է մեծութիւնը . Մեր գարը , որոյ քով բռնութեան եւ խաւարի առջեւ վատարար խոնարհող դարերու հոսանքներն իրենց աշխարհա-կալութիւններով ու յաղթանակներովնը-սեմացան , իւր հարազատ որդւոց ական-ջին անողոք բառ մը կորոտայ , որոյ մէ-ջէն մարդկութիւնը յարութիւն կառնու-իր հինաւորաց պատանքէն , բարոյական աշխարհին մեծ յեղափոխութիւնը կը ծնի , եւ ապագայն հրճուանք կը սլրաի իւր օ-րորոցին մէջ . այս ձայնը , այն , ամենէն աւելի անաւոր կերպիւ Զահլ-Բէն կը գո-տայ ձեզ . յայտ փրճակուած է Մէն , յայտ կը կայանան Հայրիկին փառքերն ու մե-ծագործութիւնները .

Հայ ժողովուրդն իւր անձովը , ծե-րութիւնը իւր աղօթքներով , պատանե-կութիւնն ու մանկութիւնը եւ ի մասնա-ւորի Ձեզ նման խնամատէ Զոր մը թեւե-րուն տակ անանող Առաքելի—Նուպարայ եւ Շահնազարայ զաւակները իրենց մաղ-թանքներովն ու սրտովը ի Ձեզ կապա-ւինին եւ Ձեզ հետ են , Հայրիկ :

16 նոյ . 1869 Յ . Կ . Պատմութիւն

Սրբազան Հայր . Հայր խոտոր ընթացաւ ներկայ դա-րուս մէջ , քանի որ աւելի խօսելու օրինք քան գործելը . աւելի սկսելու օրինք քան յարաւանելը . աւելի հրամայելու օրինք քան հրամայուելը . խնայելու օրինք քան արդի հայր թշուառ է . խնայելու թէ դա-ւատացին միշտ կարտասուէ , միշտ կը բռ-նաբարութիւն կը շարտաւարութիւն յիսնցինք նաեւ ինչ որ կրնայ դատնք ջնջել ու ան-հետ ընել :

Հայ գրէն եւ Հայ բերնէ խմացանք բոլոր ասոնք , բայց չխմացանք զոնք մի ան-դամ թէ այս ինչ երկրին Հայուն արտա-սուքը սրբուած եւ վիճակը բարեփոխ է : Ուստի , Հայրիկ , ուրախութեամբ սըր-տի կողմնէն զՁեզ այսօր Հայր , քանի որ խօսելէ աւելի գործելը եւ առաջարկելէ աւելի գործադրելը կը սիրէք , եւ ուխտած էք զոնքի Հայուն դարաւոր արտասու-քը սրբելու համար , արհամարհելով եւ առ-տան կրկնելով բոլոր այն արդիքները որք կասեցուցած են ցարդ Հայուն յառաջդի-մութիւնը , խորտակելով բոլոր այն թշ-ւատութիւնները որք Հայուն թշուառու-թիւնը յարատեւելու նպատակով են :

Ահա այսու պատճառով կը մատչին այսօր բարեկրօնական Շահնազարայ սա-նունք մատուցանել խոնարհարար իրենց շը-նորհակալիքը , եւ շնորհաւորել այն բարե-բառ տգահակութիւնը որ մեծ նշանա-կութիւն կը պարունակէ իրենց առջեւ , միանգամայն խնդրելով որ հաճի Ձերդ Սրբազնութիւն յիշել զմեզ իւր աղօթիցը մէջ եւ խնդրել յերկրից որպէս զի որ ի Ձեզն հակէ , հակէ ի մեզ , որ զՁեզն զօ-

րացնէ՝ զորացնէ եւ զմեզ՝ Հայ անանելու , Հայ ուսանելու , Հայ մեծնալու եւ հայ մեծնելու :

1869 նոյ . 16 Յ . Կ . Պատմութիւն

ՕՍՏԱՐԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դատի Բեւեմութեան Պատմութիւն

Սօս օրերս մեր ձեռքը հառաւ մի ձեռագիր գիրք , որի մէջ պարու-նակուած է քաջքնադիր Սիւնեաց Դա-ւիթ Բեգին պատմութիւնը . ցանկա-նալով աղաւթել այս ձեռագիրն ազգային յիշատակարանը միշտ ժամանակի ժա-նիքից , որոշելի մտ ժամանակում տպագրել տալ ի վայելուին սիրելի մերազնէից : Ճշայնով թէ պատմա-գիրը վերջին դարերու ծնունդ է , նորա գրիչը համարեա թէ թարգման-չաց ասկէղներէ դարու ճաշակն է կը-րում , եւ համարեա մի նոր յղիչ է հանդիսանում Սիւնեաց նոր նահա-տակներու համար : Այս ազգի սեփ-հականութիւնը ազգին ընծայելու վառքը չկամենալով նաեւ չունենա-լով միջոց միայնակ վայելելու , հըրա-ւիրում եմ իմ սիրելի համագիր եղբայր-ներուս ինձ մասնակցելը բաժանորդ գրուելով :

Այն գիրքս պիտի տպագրուի մարտի թիւի վերայ եւ գեղեցիկ տառերով : Դատի Բեգին պատմութեան գրին է իւրաքանչիւր հատորին Յօդոյ որոյ մէջն է նաեւ բոլոր ճանապարհի ծախար տեղն հասուցանելու համար . Ուստաստան փոստայիւ , իսկ Տաճ-կաստան եւ Պարսկաստան այլ ապա-հով եղանակաւ եւ իմ պատասխա-նատուութեամբ :

Մեր եւ ամեն Հայի ցանկութիւ-նը պիտի լինի որքան կարելի է չուտով ի լոյս ընծայել այս թանկագին եւ հետաքրքրական յիշատակարանը մեր Դաւիթ Բեգին եւ այլ Սիւնեաց քա-ջագործութեանց . ուստի եւ ո՛վ որ յօժարում է մեր ձեռնարկին օգնա-կան լինել բաժանորդութեամբ , թո՛ղ բարեհաճի փութով հաղորդել մեզ :

Տպագրուելու է սորա հետ նաեւ մի փոքրիկ յաւելում « Սիւնի ար-քային » Հայոց մահուան վերայ մի քանի տեղեկութիւնք , որ է թարգմա-նութիւն անմուսնայի Խաչատուր Երզնկեանցի , եւ երկրորդ մի այլ փոք-րիկ եւս յաւելում , որ է 1795 թուա-կանի սոսկալի նկարագրութիւնը Տփ-լիս քաղաքի , ընդ վերագրուել « Ըն-դեկին հարուածք Տփլիսի » որի հե-ղինակն է բարեկրօնատակ Սերովէ վարժապետն Պատկանեաց :

Պիտի տպագրուի նաեւ վերջից բա-ժանորդաց մեծարելի անուանքը այր-բենական կարգով :

Դատի Բեգին պատմութիւնը կարող են յայտնել իրանց ցանկութիւնը հե-տեւեալ հասցեով .

« Բ . Երեւան (ի Ռուսաստան) Երգար Ստեփաննոսեան Գուլամիր-եանցին : »

Եթէ որ Ստեփաննոսեան Գուլամիրեանց : 1869 ամի 15ն Օգոստոսի

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ս Ս Պ Ա Ր Է Ջ

Ե Օ Գ Ե Յ Ի Ն

Հ Ա Յ Ո Յ

Գրեաց

Վ . Տ . Մ . Սերաստարի Ա . Ա . Բ .

Հատոր Ա .

Սը ծախուի Սաքա Նօգուշի փո-ղոյ թիւ 58 Գ . Մարտիրոս Գլըն-ճեանի Երեւելեան գրատունը :

Ե Օ Գ

Սալմաթ Ծովուքի Ս . Հովհանն-եան վարժարանին համար ընթերցա-նութիւն սովորեցնող վարժուհի մը կ'ու-ղուի . սոյն պայմաններն յանձնառու ե-ղողը պէտքէ յիշեալ վարժարանի տը-նօրինութեան դիմէ :

ՆԱԽՆԻՑՈՒՄ

ՏՈՒՐԹՈՐ Ֆ . ՊԵՂԱՅՈՒՆ

ԱՍԱՄՆԱՐՈՅՑ ԱՐՏՈՒՄԱՐ

ԲԵՐԱ ՎԵՆԵՏԻԱ ՓՈՂՈՑ ԹԻԻ 16

Իրերի և լինութեան ամեն հիւանդու-թեանց և ակուպի ցաւերու բժշկու-թիւն , առանց փոխադրուելու և փո-այն Պաղիյօնի դրութեամբ :

Երեսօրհան անգլոս և անալոյէլէ ախալներ :

Երբոյ տառամաշարք և կամ դատ ակուսներ , Գաղղից կ'առաջարկուի թե-նէնտ անալոյէլէ դրութեամբ շինուած , ուրիշ որ և է դրութեամբ շինուածնե-րէն գերադասել են թէ իրենց թիւի և-ւութեամբ , թէ կերակուր ծամելու դիւրութեամբ , և թէ ամենէն փոփոկ րերաններու յարմարութեւ և ամենափոքր նեղութիւն մը չտալու մասին :

Ուղղող կրնայ զինք տեսնել վե-րջիշեալ տունը ամեն օր ժամը ալաֆը-րանկա 9 էն 11 , և 1 էն 4 :

ՆԱԽՆԻՑՈՒՄ

ՏՈՂԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

ԼՕՏՏՈՒՆ ԵՒ ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ԵՒ ԳԱՆԱԿՈՎ ՓՈԽԱՐԹԵԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱ-ՍԵՆԵԱԿ 137 ԼԻՏՆԵՂԱՍՏՐԻԻ ԼՕՏՏՈՒՆ

Սոյն ընկերութեան գործակալը պատ-րաստ է խիստ չափաւոր պայմաններով առ-պահովել ար եւ է ծովային փոխադրու-ղէմ թէ չօգտնուելով ըլլայ եւ թէ առա-դատանաւով :

Գիններու եւ ուրիշ տեղեկութեան հա-մար ուղղող կրնայ դիմել այս գործակա-լութեան գրասենեակը Մ . Քուղիներէի ֆերմէին մէջ , ֆրանկաց թաղ :

ՀԵՆՐԻ . ԲՕՋ . Գործակալ : ԱՄԻՈՒՆԻԱ :

Ն ՖԱՅՐ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿ

ՀՐԿԻՐՈՒԹԵԱՆ ԴԵՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ 1710ԻՆ ՀԻՄՆՈՒՄ

Այս ընկերութիւնը կ'ապահովէ շէնքե-րու , կարասիներու , վաճառքներու եւ գործատուներու հրկիզութեան զէմ եւ-այն . որոնք իրենց եւ անոր շրջակայից մէջ կ'օգտնուին :

Այն ֆայր գրասենեակը մի եւ նոյն օգտակար միջոցները կուտայ ապահով-եալներու ինչ որ ուրիշ ընկերութիւններ կրնան տալ :

Պահանջուած դիմելու մասնաւոր դաշ-նադրութեամբ մի նոյնն են , ինչ որ տեղ-ւոյս մէջ ուրիշ Սնդիկայի ընկերութիւն-ներ կ'ապահովեն :

Ստորագրեալ արտօնութիւն ունի հոս ընկերութեան դէմ բոլոր պահանջումները զոնք ընել :

ՀԵՆՐԻ . Ե . ԲՕՋ . Գործակալ : Քուղիներէի ֆերմէին . ֆրանկաց թաղ . թիւ 10 եւ չուկան իէնի խանի մէջ (Ըսպարթալը Նոր խան :

ԱՄԻՈՒՆԻԱ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴԴԵՄ ՀՐԿԻՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿԵՆԵՏԻԱ ՀԱՄԱՐ

Գրամագրուի լրա արժէքը 2,000,000

Սեպտեմբր արժեք . 1,500,000

Թոշիկ արժեք . 800,000

Իրենց եւ շրջակայներու մէջ գտնու-ած ամեն տեսակ շէնքերու , ինչպէս տու-ներու , խանութներու , միջոցներու գործատուներու , նոյնպէս մեքենաներու , կարասիներու եւ վաճառքներու հրկի-զութեան դէմ , ասոնցմէ դատ նաեւ ԿԵՆԱ-քի համար կ'ապահովէ :

Ֆ . ՏԱՐՈՅԻ Թիւ 39 , Չուկուր խան , ԱՄԻՈՒՆԻԱ

ԱՌԵՒՏԻՍԻԱԿԱՆ

ԿՈՏԱՆԻՆՈՒՊՈԼԻՍ 22 ՆՈՅՄԲԵՐ

ԱՐՄՏԻՔ

Ցորեն կարծր Պէսարապիա	29-30
« « Աղադ	29-30
« « Պալէք	28-29
« « Պուրկադ	28-29
« « Թէքիրտադ	28-29
« « Կալիւզ Աղադ	29-30
« « Պէսարապիա	29-30
« « Պուրկադ	28-29
« « Վառնա	28-29
« « Պալէք	28-29
Կիրքս Թուռնա	28-29
Սիւլպուտարի Թուռնա	28-29
« « Անատու	28-29
Ֆարի Թուռնա	28-29
« « Անատու	28-29

ԽՈՋԱԿ ԶՈՐ

Պուրնա	Ղ .	—	Հոխան
Սիւլպուտար	«	—	«
Քոյոս	«	Քր .	«
Էտիլի	«	—	«
Մակա	—	35-50	Իր . 145

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

Բամպակ կէյլէ	Հոխան	41-42
« « Իւլիք	«	42
« « Ատանա	«	40-41
« « Պարսկաստան	«	8
« « Վրաստան	«	9-10
Բուրդ Անատու լուսացուած	«	9-10
« « Հիւսուցուած	«	6
« « Բուրդ լուսացուած	«	11
« « Հիւսուցուած	«	6-10
Հէյրի Լէնկ . եւ Գայոս .	«	16-17
« « Բուրդ	«	13-14
« « Զորում	«	13-14
Մաղը Պարսկաստան	«	13-14
« « Անատու	«	11-12
Սալէպ Գալստամալ	«	15-16
Թիֆլիս Լէնկ Լէրի	«	48-50
« « Գալստամալ	«	48-50
« « Պէրսիս	«	48-50
« « Չէրքէզ	«	48-50
« « Վան	«	29-34
Միտաքս Պարսկ . Բէշտ	«	40-50
Աֆիս	«	363-380
Բիլիլ	«	26-30
Միտաքս	«	3-30
Կիտաքս հուսն Անատ . Բիլի	«	37
« « Բուրդ	«	30
Չէր Միտաքս	«	Հոխան 7-10

Ձէթ Այլալը

« « Սաքա

Աճառ (Սաքա) Գալստան

« « Միտաքս

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

Խահլէ Բիւ	100	Հոխան	630-850
Շաքար փոշի Անդ .	Կնդ .	250-252	
« « Գալղ .	«	300-305	
« « Գալղ .	«	60-70	
« « Բէք .	«	28-40	
Անդ (գալստ)	Կնդ .	870-100	
« « (գալստ) Կնդ .	«	6	
Լեղակ (չիլի) Պէնկալա	«	120-140	
« « (չիլի) Միտաքս	«	145-165	
« « (չիլի) Միտաքս	«	108-110	
Չիլի քաղաքի 100 հոխան ֆր .	«	60	
« « քաղաքի	«	62	
« « քաղաքի	«	70	
« « քաղաքի	«	90	
« « քաղաքի	«	39-41	
« « քաղաքի	«	42-44	
« « քաղաքի	«	24-30	
« « քաղաքի	«	9-12	
« « քաղաքի	«	«	

Մասնաւորապէս բաժանորդագրութեան տեղերն են Կ . Պոլիս Զինիլի խանը փոքր յարկը թիւ 6 Մասնաւորապէս խանը

Խիկ դաւառաց մէջ հետեւեալ հոգա-բարձուաց տեղեկանքը

ԻԶՄԻՐ . Նիւսիտ-Գիւ . Թորոս աղա Ոսկերիչ . ԱՍԱԿԱՐԱԶԱՐ Թարութիւն աղա Նա-գարէթի

ՏՐԱՊԵՐԱՆ . Պ . Խաչատուր Երմանեան ԿԱՐԻՆ . Կարապետ պատուելի Զա-քարեան . ՍԵՐԱՍՏԻԱ Վարդան Էֆէնի Արդար-եան :

ԵԱԵ . Մ . աղա Խաչիկեան . ՀԱԼԷՊ . Նիկողայոս աղա Տէր Մար-գարեան . ԵՐԶՆԱԿԱՆ . Ընթերցարանի ֆանդարան ԿԱՆ . Գրիգոր աղա Խաճանեան . Ուրիշ քաղաքներէ ստորագրուելու-ղողներն այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թիւ կապուիլ :

Խմբագիր-Տորոն Կ . Ս . ԻՆՏԵՐՆԱԿԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ ԼՐԱԳՐՈՑ Կ . ՊՈԼԻՍ ԶԵՆԻԼԻ ԽԱՆ